

Deze rondwandeling begint in het Buurtschap Straten.

Vanaf het Kapelletje van St. Antonius Abt en de rondom gelegen boerderijen gaat de wandeling naar Huize Bijstervelt waar de tuin met oude bomen en de kapel is te bewonderen.

Het gehucht Straten is overkoepelend en bestaat uit een 4-tal buurtschappen, waarvan in het noorden is gelegen buurtschap Laageind, in het midden buurtschap Snepseind en buurtschap Straten, en in het zuiden buurtschap Moleneind. Buurtschap Straten is het oudste buurtschap van het gehucht Straten en sinds 1988 aangewezen als Beschermd Dorpsgezicht. In 1967 werd Oirschot beschermd dorpsgezicht.

Ofschoon exacte gegevens over het ontstaan van het buurtschap vrijwel ontbreken, mag worden aangenomen dat Straten de oudste- wellicht uit de Frankische tijd (650 na Chr) daterende- kern vormt. Eerder (rond 500 jaar na Chr.) was er in de omgeving een Romeinse Nederzetting.

Het buurtschap Straten is in de loop van de Middeleeuwen deel gaan uitmaken van een voor Brabant typerend nederzettingpatroon, het kran-akkerdorp. De Bollen vormt daarin een karakteristiek en gaaf gebleven element.

De basis voor deze nederzettingen vormde het gemengd agrarische bedrijf, waarbij de veeteelt voornamelijk als doel had mest voor het bouwland te leveren. In Noord-Brabant heeft dit geleid tot een type nederzetting dat akkerdorp wordt genoemd. De belangrijkste componenten zijn de Plaatsen (die in Brabant ook wel Tip, Hurk of Laar worden genoemd) met daaromheen kleine blokvormige akkers en gemeenschappelijke woeste gronden in de vorm van heide. De plaats had in de regel de vorm van een driehoekige ruimte, die beplant was met eiken en waar een drenkpoel aanwezig was. Rondom de plaats waren hoeven gelegen met de lange gevel langs de straat. De driehoekige vorm had de volgende functie: na het verzamelen van het vee op de plaats, kon het vee daar drinken, en vervolgens werd het vee in een hoek samen gedreven, waarna het via een van de uitvals wegen naar de graasgronden werd gedreven.

De akkers werden bemest met heide plaggen, vermengd met koeien of schapenmest. Door deze bemestingsvorm kwamen de akkers hoger te liggen (de zgn Bolle Akkers) Ook door de manier van ploegen waarbij de binnenkant werd opgehoogd. (rondploegen)

Zie het uitgebreide info-Bord bij ingang van het Kapelletje.

De Antonius Kapel

De kapel is gewijd aan St Antonis Abt, ook wel genoemd St Antonius met het varken. (ofwel St Tunnis, zoals men dat op Straten zegt) De naam "Antonius met het varken" is ontstaan in de Middeleeuwen. De Antonieten, leden van de naar hem vernoemde verpleegorde, mochten als vergoeding voor het verplegen van de zieken hun varkens vrij rond laten lopen. Zij hielden varkens voor de bereiding van een geneesmiddel tegen de mazelen, in de volksmond "Antoniusvuur" genoemd. Ook het varkensspek zou een geneeskrachtige werking hebben. Op 17 Januari, de sterfdag van Antonius werden deze varkens geslacht en het vlees verdeeld onder de armen.

Na een Pest-epidemie in Oirschot en omgeving werd in 1557 een Kapel opgericht op het drie-hoekige pleintje in Straten.

Dit naar aanleiding van de volgende Legende :

Het buurtschap Straten werd geteisterd door een vreselijke pest-epidemie , er bezweken zoveel zieken dat men paarden te kort kwam om de lijken af te voeren. De bewoners riepen de hulp in van Sint -Antonius Abt. Enkele dagen later liep er plots een schimmel op het pleintje, niemand wist van wie het dier was of waar het vandaan kwam. Een boer spande het onbekende paard voor zijn kar. Bij elk huis waar hij met behulp van de schimmel een overleden pestlijder weghaalde, week de gevreesde ziekte. Nadat de laatste dode naar zijn graf werd gebracht verdween het witte paard.

Tijdens de Reformatie werd de kapel in 1648 weer afgebroken. (zo ook de kapel van de H. Eik)De bevolking bouwde niettemin uit plagen weer een kapel op. Pas in 1853 werd op de fundamenten het huidige stenen kapelletje gebouwd. Het in rode baksteen opgetrokken gebouwtje heeft een klokvormige voorgevel die enigszins aan barok doet denken. Hier bovenop is een dakruitertje met spits. Het gebouw heeft een zadeldak bedekt met pannen en is aan de achterkant driezijdig gesloten. Van binnen bevindt zich een altaar en er zijn drie beelden : een staakmadonna en een houten Antoniusbeeld uit de 18^e Eeuw. Het derde beeld is een H. Hart-beeld. In 1995 werd een geglazuurd keramisch reliëf aan de buitengevel aangebracht dat Sint-Antonius voorstelt en gemaakt is door Eduard Coppens. Binnenin is er een reliëf dat Sint -Joris en de draak voorstelt. Dit is ooit door een kluizenaar en oud-zouaaf aan het Stratense Sint-Joris-Gilde geschonken .De kruisweg is geschilderd door een van de Montfortanen.

In de voorgevel is een muursteen met datum : 17 Januari 1953, dit ter gelegenheid van het 100 Jarige bestaan.

Een staakmadonna is een Mariabeeld waarvan alleen de handen en het hoofd zijn uitgewerkt. Deze lichaamsdelen worden aan een constructie van staken (stokken) gemonteerd, waarna het geheel wordt aangekleed.

De tip waarop de kapel gebouwd werd was geen gemeenschappelijk bezit, maar particulier eigendom. Mogelijk heeft dit perceeltje bij het boerderijtje gehoord waarop nu Uitspanning De Bollen is gevestigd.

De kapel wordt Financieel onderhouden door de bewoners van het Buurtschap Straten. Vroeger werd er elke zondagmiddag een rozenhoedje gebeden, en in de maanden mei en oktober, en als er iemand in de buurt was gestorven werd er eveneens gebeden,de bijeenkomsten worden aangekondigd door het luiden van de Kapelklok. Maar langzamerhand gaat ook aan de kapel de ontkerkelijking niet voorbij, dit is vooral te merken aan het wekelijkse rozenhoedje. En als op zondagmiddagen alleen nog enkele bestuursleden het Rozenhoedje bidden, besluit men daarmee op te houden. De traditie om een rozenhoedje te bidden bij het overlijden van een buurtbewoner blijft echter tot op de dag van vandaag voortduren.

Het klokje van de kapel zwijgt dan al jaren. In 1966 wordt het kapelletje als beschermd monument op de Rijksmonumentenlijst geplaatst.

Boerderijen rondom de Plaats

Rondom het pleintje staan enkele boerderijen. De grond van het pleintje was oorspronkelijk eigendom van de Fam der Kinderen.

Straten 13A Ca. 1700 Rijksmonument Langgevel-boerderij, baksteen, kruisverband, muizentand, gepotdekseld schuurgedeelte. Zadeldak met wolfeinden, riet en oud-Hollandse pannen. Schuiframen met kleine roede-verdeling, voordeur met geometrisch bovenlicht, luiken. Fraaie boerderij

Straten 13D Ca. 1620 Rijksmonument Kortgevel-boerderij, lange tijd in bezit van Fam Huijskens, later bekend als het huis van "Peer van Tuntjes" Gevels Baksteen, kruisverband, gepotdekseld bedrijfspedeelte. Zadeldak met wolfeinden, riet en Oud- Hollandse pannen. Schuiframen met kleine roede-verdeling. Bakhuis.

Straten 11 Antonius Hoeve. Als enige binnen het buurtschap nog in gebruik als Boerderij. Tot 1944 was het een café met als Kastelein Piet Bullens. In 1951 herbouwd na brand.

Straten 13 1890 De voormalige bewoner was een boer die daarnaast ook klompenmaker was. Nu uitspanning de Bollen.

*Potdekselen :Planken over elkaar spijkeren op de wijze van Dakpannen.

*Muizentanden : Dwarse stenen geplaatst net onder de dakgoot

*Levensboom : Versiering in Bovenlichten wordt geacht de woning en bewoners tegen onheil te beschermen. De vorm is een takkenstelsel.

* Kortgevel-boerderij : Boerderij met de voordeur in de korte gevel

*Langgevel-boerderij: Boerderij waarbij de woning en het bedrijfspedeelte achter elkaar zijn opgetrokken. De voordeur is gelegen aan de lange zijde van de Boerderij.

*Schilddak : Schuin gedeelte boven de korte gevel, waarvan de onderrand op dezelfde hoogte ligt als die van het hele dak.

Bij Kapel Linksaf Straten in.

Straten 10 17 e Eeuw "de Trompenhoeve". Rijksmonument. Kortgevel-boerderij met stal en schuur. In 1741 komt de boerderij in het bezit van de fam. Tromp. In 1896 gekocht door baron John. Turing Ferrier, kamerheer van de koning van Wurtemberg. Gevels : Baksteen, kruisverband, Zadeldak met wolfseinden, dak riet en Oud-Hollandse pannen, overstek dak schuur. Schuiframen met kleine roede-verdeling, voordeur met zes-ruits bovenlicht, luiken. Schuur onder wolfsdak , gepotdekseld, op een stijl jaartal 1606. Schaapsstal onder schilddak. Bijzonder en zeer fraai gelegen boerderijcomplex.

De Boerderijen Straten 7 tm 9 zijn onderdeel van een markante groep de zogenoemde "**Looie Hurk**". Hier werden vroeger eiken van hun schors ontdaan door middel van kloppen (eken). Uit de schors haalde men het sap "run" genaamd, om huiden te looien (verduurzamen) De toenmalige leerlooierij stond aan het huidige Standaardplein (nu ACTION)

Straten 9 17 e Eeuw Rijksmonument Kortgevel-boerderij, kruisverband, houten schuurgedeelte. Zadeldak met wolfs en schildeinde, riet en oud Hollandse pannen Schuiframen met kleine roede verdeling, luiken. In 1952 kochten Jan en Sjaan Smetsers de boerderij van Jobke, Hanneke, en Trineke der Kinderen. (drie vrijgezellen en eigenaren van verschillende boerderijen)

Straten 8 1890 Rijksmonument “ De Looie Hurk. “ Baksteen, kruisverband Gevelsteen H. Nooyen 1890. Zadeldak met wolfs-en schildeinde, riet en Oud-Hollandse pannen. Schuiframen met kleine roede verdeling. Bakhuisje uit 1815 onder zadeldak en houten schuur. De twee linden zijn indertijd geplaatst bij het huwelijk van de bewoners als vruchtbaarheidssymbool en als afweer tegen de boze geesten. De linden dienden ook als zonwering.

Straten 7 1738 Rijksmonument Langgevel-boerderij. Baksteen , kruisverband. Zadeldak met wolfs-en schildeinde, overstek dak. Voordeur met achtruits bovenlicht, luiken. Schuur onder wolfsdak, Bakhuis onder schilddak met aangebouwd schopje. Fraai Boerderij complex.

Op het perceel tegenover deze boerderijen was vroeger een Brandkuil.

De Stratense School

Omdat Straten 200 jaar geleden een van de grootste gehuchten was van Oirschot (ong 120 Huishoudens) en gelegen was tussen de kernen van Oirschot en Best, lag het voor de hand dat daar ook een school zou komen. In 1790 wordt de eerste schoolmeester benoemd. De eerste school was het woonhuis, nu Straten 6. In 1883 kunnen de toen 90 leerlingen met twee leerkrachten de nieuwe school betrekken. Binnen zijn muurschilderingen te bewonderen van oa legende van het Witte Paard. (zie foto Taptoe)

Achter het pand Montfortlaan 14 staat een Vlaamse Schuur, die onlangs is hersteld. Vanaf hier is er ook zicht op de Vlaamse schuur, die hoort bij Pand Straten 10.

De **Vlaamse schuur** is een schuurtype dat in het westen en noordwesten van de provincie [Noord-Brabant](#) en in de provincie [Antwerpen](#) voorkomt. Vermoedelijk is dit schuurtype in gebruik geweest bij middeleeuwse [abdijen](#) en is het na de middeleeuwen door de Vlaamse boeren overgenomen.

Evenals de [Zeeuwse schuur](#) staat de Vlaamse schuur los van het woongedeelte van de boerderij. De wanden van de schuur zijn vaak van zwartgeteerd hout maar ze kunnen ook uit baksteen zijn vervaardigd. Het dak is gewoonlijk met riet bedekt. De schuren waren driebeukig met in de [middenbeuk](#) de [tasruimte](#), waar hooi en stro werd opgeslagen. Eén zijbeuk deed dienst als opslagruimte voor de landbouwwerktuigen en de andere bijvoorbeeld voor het huisvesten van varkens.

Vaak is er een inspringende toegangsdeur waar wagens naar binnen kunnen rijden door de [langsdeel](#), zodat de oogst kan worden opgetast. In tegenstelling tot de Zeeuwse schuur bevindt de toegangsdeur zich in de korte zijde van de schuur.

Vlaamse schuren zijn al bekend van de 17e eeuw. Een ander voorbeeld van Vlaamse schuur staat op landgoed Heerebeek. Dit is de meest Noordelijke Vlaamse schuur van Nederland.

Groot-Bijstervelt

Vóór 1758

Op de plaats waar nu het huis Groot Bijstervelt staat stond ooit een kasteel. Vanaf 1542 zijn verschillende leden van het bekende geslacht Merode leenmannen van het goed. Het tweede kasteel in Oirschot, Ten Berg, te Spoorndonk is ook in hun bezit geweest.

1758-1903

In 1758 wordt Lodewijk Jan Baptist Sweerts de Landas eigenaar. Hij laat het kasteel afbreken en bouwt een nieuw huis in de plaats.

Aan weerszijden van het huis lagen een koetshuis en een paardenstalling. Waarschijnlijk is bij de bouw gebruik gemaakt van de resten van het oude kasteel Ten Bergh te Spoorndonk. Het huis is rechthoekig, in tweeën gedeeld door een centrale brede gang, met aan de achterkant een bijna ronde uitbouw. Aan de buitenkant van dit Torentje is een siersteen ingemetseld, hierop staat te lezen:

Dit Huys en plaats, genaamt oud-Bysterveld, is gebouwd en aangelegt door den Hooggeboren Heer en Vrouwe van Oirschot en door hun welgeboren zoon Jacob Dirk Baron Sweerts de Landas. Den eerste steen gelegd den 23 maart 1772

De steen met tekst is vernieuwd : De originele steen is nu te zien aan zijkant van Huidige Gemeentehuis.

In 1830 wordt het goed verkocht aan Oeds Oenes van den Berg. De overdrachtsakte van het goed uit 1830 beschrijft het goed als volgt;

Het kasteel of Herenhuis Groot-Bijsterveld, met stallen, koetshuis, orangerie, washuis, vrucht, wandel -en moestuinen, grachten en erachter gelegen beukenbosje.

Het park werd tussen 1868 en 1892 aangepast door de nieuwe eigenaar Gottlieb Söhngen, die er een kostschool voor jongens vestigde. Deze heer Söhngen ligt begraven bij het Boterkerkje.

In 1892 werd het overgenomen door John Turing von Ferrier. Hij kocht ook in 1896 de Trompenhoeve (nu Straten 10) In 1903 werd het huis Bijstervelt verkocht door zijn Weduwe Anna Turing von Ferrier.

Na 1903

In 1903 wordt het goed eigendom van de Paters Montfortanen.

De Rooms-Katholieke orde van de Montfortanen is opgericht door Louis-Marie Grignon de Montfort (1673-1716) Zij hadden een sterke Maria-devotie. De congregatie hield zich voornamelijk bezig met missionerings-arbeid op het platteland. Vanaf 1855 werden missionarissen opgeleid voor arbeid in het buitenland. Rond 1900 werden, als gevolg van de seculariserings-campagne in Frankrijk, de Montfortanen uitgewezen. Dit leidde tot hun verbreiding in Nederland. Ze staan bekend als een relatief liberale orde.

De eerste jaren blijft de opzet van het huis onveranderd, het rechter bijgebouw wordt in gebruik genomen als kapel. De dakpannen worden vervangen door leien. In 1906 brandt de kapel af.

Een jaar later wordt aan de rechterzijde van het oorspronkelijke kasteel een zijvleugel aangebouwd. In 1910 wordt er links van het kasteel een nieuwe kapel in neogotische stijl gebouwd. Ongeveer 20 jaar later wordt het complex verder uitgebreid met de aanbouw van een nieuwe vleugel aan de linkerzijde. Bij de aanbouwen wordt de oorspronkelijke kapvorm van het huis aangepast aan die van de vleugels. In 1957 komt het complex uiteindelijk tot zijn huidige omvang door de aanbouw van een grote nieuwe vleugel aan de rechterzijde. De architectuur van de vleugels lijkt op die van het huis, al is de laatste vleugel in een moderne stijl gebouwd.

Boven de rijk-gedecoreerde hoofdingang staat een tekst bij de klok:ULTIMA TAFEL, wat betekent: de tijd zal het leren, de toekomst is ongewis.

In december 2011 verlaten de laatste Montfortanen huis Bijstervelt.

De Kapel

De Neo-Gotische kapel bestaat uit vier traveeën en een koortravee met een vijfzijdige sluiting. De kapel staat direct op het maaiveld, dit in tegenstelling tot het huis met zijn vleugels. De tien glas-in-lood vensters en de muurschilderingen zijn van de hand van Jaap Min, die zijn werk in 1953 voltooide.

Het middelste raam boven het altaar stelt de heilige Drievuldigheid voor, aan weerszijden zijn de twaalf apostelen –de eerste missionarissen- afgebeeld. De drie kleine ramen stellen de aartsengelen voor : Gabriël met Lelie, Rafaël met staf en Michaël met zwaard.In de topgevel staat een beeld van de heilige Montfort.

Op de zijwanden staat de Kruisweg afgebeeld. Vermeldingswaardig zijn : De afbeelding van het Paaslam, Maria met de Appel, als zijnde de nieuwe Eva, en Maria die op gelijke hoogte staat met Jezus aan het Kruis. Begin jaren 70 werden de koorbanken weggehaald. Jaap Min heeft daarna de kruisweg aangepast en de onderkanten met heldere kleuren geschilderd. Hierin staan voetstappen verwerkt die leiden naar Jezus aan het Kruis.

De schilderingen in de kapel zijn goed bewaard gebleven, zij zijn in 2001 schoongemaakt.

Het orgel is van 1947, het jaar waarin Montfort heilig werd verklaard. De akoestiek van de kapel is erg goed.

In de Neo- [gotische](#) kerktravee zijn de gewelven van zijbeuken en middenschip even breed. De gewelven in de zijbeuken zijn vierkant, het hoofdgewelf in het middenschip kan een rechthoekig [kruisribgewelf](#) zijn. Ook een [koor](#) kan in traveeën worden verdeeld, deze worden elk dan een koortravee genoemd.

Jaap Min

Jaap Min (1914-1987) heeft zijn hele leven in het Noord-Hollandse kunstenaarsdorp Bergen gewoond. Op de Amsterdamse Rijksacademie werd hij gestimuleerd om monumentale kunst te maken, zoals glas in lood en Fresco's. Hij

heeft in de vijftiger jaren monumentale muurschilderingen en glas-in-lood ramen gemaakt in een groot aantal kerken en scholen. Jaap Min was een religieus mens. Dat is te zien aan de schilderingen in Oirschot. Hij heeft ervoor gekozen om de heiligen af te beelden met vergrote ogen, een neigend hoofd en de handen in meditatieve houding. Bij enkele afbeeldingen is het kwaad af te lezen van de gezichten. Opvallend in de schilderingen zijn de gelaatsuitdrukkingen. Het lijkt alsof de gezichten op het hoogtepunt van een emotie zijn vastgelegd en verstild.

Het Park

Het park is gecomponeerd rond de slingerende waterpartij en de weide aan de westzijde van de bebouwing. De paden liggen voornamelijk rond deze beide elementen. De meeste gebouwen en kunstwerken liggen direct naast de paden.

De verspreid over het park staande beelden en bouwwerken hebben soms een religieuze betekenis, andere zijn functioneel, en enkele zijn knutselstukken van de paters, gebouwd vanaf ong. 1950.

- Het Montfortbeeld (voor hoofdingang)
- De Lourdes-grot (1948) Gebouw met de resten van de oude Wielerbaan van Oirschot.
- Zwanenburcht
- Kerkhof (in 1941 vergroot,)
- Calvarieberg met Kruisbeeld
- Afrikaans beeld (in Voorgevel kapel) en beeld van Sint Jozef

Wanneer het park is aangelegd is vooralsnog onbekend. Duidelijk is wel dat de paters een stempel drukten op het goed en het park gebruikten op allerlei manieren. Zij zorgden voor nieuwe aanplant.

De grote bruine beuk bij de entree en de moeras-cipres komen dan al voor op de kaart van Bijsterveld. Derde grote boom is een hemelboom (oorsprong uit China)

Bruine Beuk *Fagus Sylvatica purpurea* Omtrek 550 cm Hoogte 31 m Plantjaar :1830-1840

Moerascipres *Taxodium distichum* Omtrek 462 cm Hoogte 26 m Plantjaar 1880-1890

Deze is in omtrek de grootste van Nederland.

De Montfortanen legden moestuinen aan, er werden koeien, paarden, bijen en later ook varkens gehouden. Er was een bakkerij, een oven, jeu -de -boules baan, en sportveld.

Het park werd gebruikt als recreatief wandelpark, en er werd al lopend gebeden. (Brevieren)De paden werden aangelegd in lussen om elkaar te kunnen ontwijken. Bijsterveld is een voorbeeld van

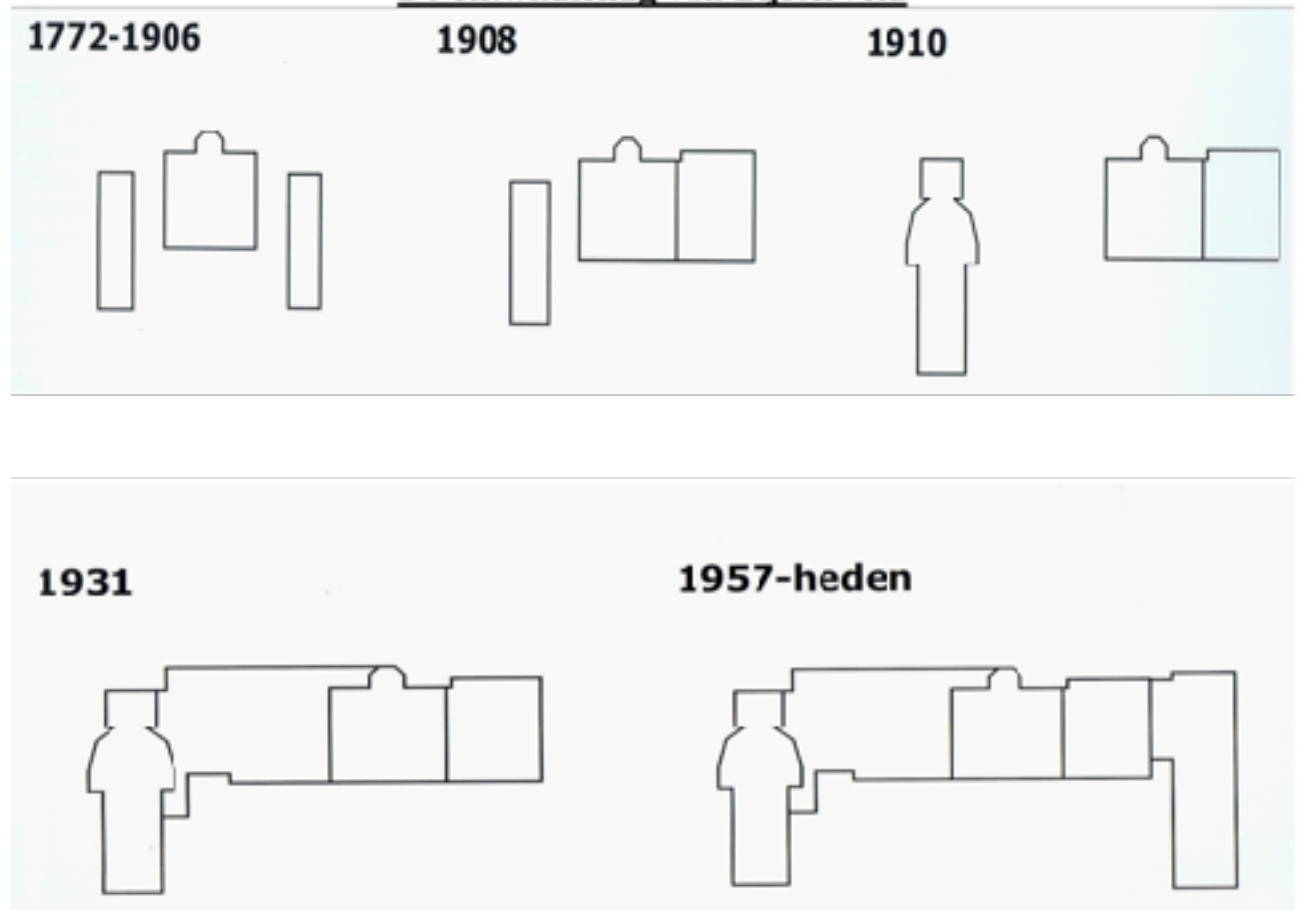
een eenvoudige parkaanleg in de late landschapsstijl, echter niet ontworpen door een bekende landschapsarchitect.. Het park is regionaal gezien enig in zijn soort.

Het park is waardevol omdat het uitdrukking geeft aan de geschiedenis van de Montfortanen. Het is zeker waardevol om te behouden omdat er steeds meer van Nederland's religieuze erfgoed verdwijnt.

Opmerkingen :

- Raadzaam is om als gids een fluoriserend hesje te dragen, en bij uitleg te letten op een veilige staanplaats voor de wandelaars.
- In Kapel rust moment.: even zitten.

De ontwikkeling van Bijsterveld

Zuid-oostgevel

Noord-westgevel

Noord-westgevel

Zuidwestgevel

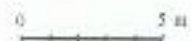

Planegrond

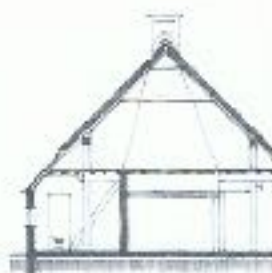

Situatie

1. Woensuite	4. Berging
2. Keuken	5. W.C.
3. Opkamer
waaronder kelder	6. Douche
	7. Schuur

Doornede AA

Doornede BB